

Драган Траиловић*

Институт за политичке студије, Београд

ВОЈНА И БЕЗБЕДНОСНА САРАДЊА КИНЕ И СРБИЈЕ: ПОКАЗАТЕЉ НОВЕ УЛОГЕ КИНЕ У ЕВРОПИ**

Сажетак

Сарадња Народне Републике Кине и Републике Србије се у оквиру постојећег свеобухватног стратешког партнерства последњих неколико година, поред досадашњих поља партнерских односа, проширила и на сферу војне и сарадње у области безбедности. Та сарадња се одвија у два дела система националне безбедности Републике Србије и то у војном домену и у домену полицијске сарадње. У основи оваквог ангажмана НР Кине у Србији би се могли наћи, могући покушај њеног уласка на безбедносно и одбрамбено тржиште Европе са једне стране, као и њена потреба да заштити своја улагања и пројекте дуж новог Пута свиле, са друге. Стога је циљ овог рада да прикаже облике остварене и договорене сарадње између Народне Републике Кине и Републике Србије у овим областима, а као показатеља потенцијалних форми сарадње Кине и са другим државама Европе, те тако и остварења њене нове улоге у Европи као безбедносног актера.

Кључне речи: *војна сарадња, безбедносна сарадња, Србија, Кина*

* dragan.trailovic@ips.ac.rs

** Рад је настао у оквиру научно-истраживачке делатности Института за политичке студије, коју финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја РС.

УВОД

Према појединим ауторима, уговорена продаја кинеских дронова војсци Републике Србије у међународним медијима означена је као „највећа продаја војне опреме Пекинга у Европи још од краја Хладног рата“ (Vuksanovic 2019). Ово, као и скорашње остварење сарадње Кине са Србијом у области безбедности, указује на потенцијално нове облике кинеског ангажмана, како у Србији, тако и на простору земаља централне и источне Европе¹, али и саме Европске уније у будућности. Народна Република Кина је у оквиру своје Иницијативе појас и пут, као и оквира сарадње „16+1“ (сада „17+1“) са земљама централне и источне Европе остварила бројне и различите облике међусобне сарадње који су се претежно односили на велике инфраструктурне пројекте засноване на кредитима кинеских банака (Mitrović 2018). Поред свог економског утицаја на регион, било је очекивано да ће на тај начин Кина моћи да ојача и свој политички утицај у овим земљама, те да ће се њена економска присутност проширити и на друге области, на крају и на поље националне безбедности.

Према појединим ауторима постепено се формира нова реалност у односима Европе и Кине, која настаје кинеском способношћу да пројектује моћ далеко ван свог непосредног окружења и тако постаје и глобални безбедносни актер. То подразумева развој кинеске дипломатије у области безбедности, коришћење економске моћи у остваривању кинеских безбедносних интереса, те напоре да се изврши преобликовање постојећих институција и норми које регулишу глобалну безбедност. По њима, Европа се све више сусреће са Кином по питањима безбедности изван досадашњих питања која су била у вези најчешће са безбедношћу на простору источне Азије, а све ближе самој Европи (Huotari et al. 2017, 9-10).

Када је реч о Републици Србији, односи између Народне Републике Кине и ње заснивају се на свеобухватном

¹ Под овим у раду подразумевамо земље које су у оквиру формата сарадње „17+1“ - Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарска, Грчка, Естонија, Летонија, Литванија, Мађарска, Македонија, Пољска, Румунија, Словачка, Словенија, Србија, Хрватска, Црна Гора, Чешка.

стратешком партнерству и она је као један од највећих партнера Кине у региону укључена у оквир сарадње „17+1“, као и саму Иницијативу појас и пут. Република Србија постаје једна од главних тачака кинеских инвестиција и зајмова, посебно у области инфраструктурних пројеката - изградње мостова, аутопутева и пруга. Значајна кинеска улагања у Србији остварена су и у областима металургије, енергетике и рударства (Mitrović 2018). Последњих година уочава се да су војна и сарадња у области безбедности Кине и Србије у успону и да ка таква она представља нови облик сарадње у односу на досадашња поља развоја партнерских односа. Та сарадња се одвија у два дела система националне безбедности Србије - војни домен, те полицијска сарадња и систем надзора. Према поједином ауторима и међународним медијима, ово је заправо показатељ потенцијално нове улоге Кине у Европи, а у чијој се основи налази, могући покушај уласка Кине и на безбедносно и одбрамбено тржиште Европе са једне стране, као и потреба НР Кине да заштити своје инвестиције и пројекте дуж новог Пута свиле, са друге стране (Fruscione and Sciorati 2019).

Последњих тридесет година међународни односи су се преображавали на начин да су се временом поред једног доминантног „играча“ на међународној сцени појавили и нови глобални „играчи“ доводећи до постепене промене саме природе међународног система од униполарног ка милтиполарном. Овакве промене су се свакако одразиле, како на политичке и економске, тако и на промене у области безбедности и земаља централне и источне Европе, па самим тим и Србије. Усложњавањем међународних односа појавом нових утицајних државних и недржавних актера, усложњавали су се и мењали и изазови, ризици и претње националној и међународној безбедности, док су се такође, поред постојећих политичко-економских, војних и безбедносних облика међународних интеграција јављали и нови облици повезивања и интеграције држава у области политике, економије и безбедности (Траиловић 2018, 42-43). Као један од таквих облика, пре свега економске сарадње и повезивања држава, јесте свакако и кинеска Иницијатива појас и пут, као и оквир сарадње Кине са земљама централне и источне Европе „17+1“. Као што је поменуто, сарадња Кине и Србије

се последњих година, проширила и на сферу војне и сарадње у области безбедности, те је стога циљ овог рада да прикаже облике остварене сарадње две државе у овим областима, као показатеља могућих облика сарадње Кине и са другим државама Европе у области безбедности.

ЦЕНТРАЛНА И ИСТОЧНА ЕВРОПА И КИНА: РАЗВОЈ САРАДЊЕ И ПРОБЛЕМИ

Велики и брзи раст кинеске економије извршио је и огроман утицај на глобалне привредне токове, те тиме и на глобална политичка кретања, узрокујући промене у односу снага на међународном нивоу. Кина је постала важан мотор светске економије и достигла је могућност да активно учествује и спроводи политике у бројним областима међународних односа, од међународне трговине и финансија до међународне безбедности. У том смислу, последњих неколико година, сведоци смо све већег кинеског ангажмана и у региону централне и источне Европе. Односи Кине са овим земљама пролазили су кроз различите фазе и имали своје успоне и падове, који су зависили од тренутног карактера међународног система и односа снага у њему. Може се рећи да од 1989. године започиње фаза „одмрзавања“ и постепеног „отопљавања“ међусобних односа у условима када долази до мењања околности, како на међународном нивоу, тако и у домаћим приликама у земљама централне и источне Европе (Trailovic and Kiculovic 2014). Од тада, већина њих улази у процес економске и политичке транзиције, који је подразумевао увођење вишестраначког система, демократских принципа и тржишне економије засноване на приватном власништву. Приоритети ових земаља били су политичке и економске реформе, транзиција и консолидација демократије, интеграција са Западом и придруживање Европској унији, а већине и НАТО савезу. С друге стране, Кина је углавном била ангажована на развоју и модернизацији своје економије, спровођењу политика „реформи и отварања“ и одржавању социјалне стабилности (Jing 2014). Упркос стратешки различитим приступима развоју и другачијим политичким системима и начинима организовања друштвеног и политичког живота

након завршетка Хладног рата, земље централне и источне Европе постепено су, након периода занемаривања, почеле развијати добре односе са Кином. Оне признају владу Народне Републике Кине као једину легитимну, док је код већине њих однос према питањима људских права, Тајвана и Тибета био на линији са Западом. Истовремено НР Кина је наставила да у међународним односима заговара принцип немешања у унутрашње ствари других земаља (Trailovic and Kiculovic 2014).

У периоду од 2008/2009. године, односи између Кине и земаља централне и источне Европе ушли су у нову еру сарадње, посебно након почетка глобалне финансијске кризе. Кина је показала посебно интересовање за ове земље почевши од Мађарске, када је у Будимпешти одржан први пословни форум Кина - централна и источна Европа 2011. године. Након тога, први самит Кине и земаља централне и источне Европе одржан је у Варшави 2012. године, од када се самити одржавају редовно на годишњем нивоу (Mitrović 2018). Последњи, осми по реду, одржан је у Хрватској у Дубровнику 2019. године када је саопштено да се оквиру сарадње придружује и Грчка. Следећи се планира за прву половину 2020. године у Кини, уз новину да уместо премијера, како је то до сада била пракса, самиту присуствују председници држава, са председником НР Кине Си Ђинпингом као домаћином.

Од тренутка када је започет кинески ангажман у овим европским земљама, покренута су и бројна питања у вези са кинеским намерама и последицама таквог ангажмана. Одмах на почетку износиле су се бројне оптужбе попут оних да Кина оваквим активностима на европском континенту жели да спроведе политику „завади па владај“ покретањем старих савеза у централној и источној Европи, затим да она „купује Европу“ и друге. Од самог почетка, облик сарадње „16+1“ од стране западноевропских влада и медија стављан је у безбедносни контекст сагледан кроз могуће ширење кинеског „нелибералног модела“ у региону централне и источне Европе, те тумачен као геополитичка претња и претња политичком јединству Европе. (Jakimów 2019, 370). Последњих година, поред негативних реакција појединих држава у вези са економском сарадњом са Кином, великог трговинског

дефицита и незадовољства због одсуства већих директних инвестиција из Кине, отварају се и питања изван економске сфере међу којима су и она из области безбедности (Vladislavljev 2020, Sarek 2019). Она се првенствено тичу активности кинеске компаније Хуавеи и увођења 5Г технологије. Растуће присуство главних кинеских ИТ компанија попут Хуавеија и ЗТЕ-а, отвара питања могућих сигурносних ризика, јер ове велике и често од кинеске државе подржане компаније већ су широм Европе укључене у телекомуникацијске мреже, центре података и слично (Shi-Kupfer and Ohlberg 2019, 8). Од свих јавно познатих сајбер напада који потичу из Кине од 2005. године, а које циљају Европу, већина је била усмерена на владине институције, затим на приватни сектор, војску и цивилни сектор и сви су класификовани као „шпијунажа“, наводи се у публикацији *MERICIS* Института из Берлина (40). Министарство спољних послова Пољске је 2018. године издало саопштење о могућим претњама сајбер безбедности, да би након тога дошло и до хапшења двоје људи под оптужбом за наводну шпијунажу повезану са Хуавеијем. Пољска агенција за унутрашњу безбедност истакла је међутим, да провере Хуавеи опреме у јавним службама нису усмерене ка Хуавеију као компанији, већ ка појединцима (Sarek 2019, 6). Такође, и Агенција за сајбер безбедност чешке владе издала је директиву упозоривши да Хуавеи представља потенцијалну претњу националној безбедности Чешке (Santora and de Goeij, 2019). Румунија је до даљнег одложила увођење Хуавеи 5г технологије, као и спровођење сарадње на изградњи нових реактора 3 и 4 нуклеарне електране „*Cernavodă*“ са кинеском компанијом *China General Nuclear Power Corporation*. Овакав вид сарадње Румуније и Кине наишао на велико противљење Сједињених Америчких Држава, стављајући га у контекст могућег угрожавања безбедности, с обзиром да је поменута кинеска компанија 2016. године била под оптужбама за шпијунажу у САД (Brînză 2019).² Са друге стране, Мађарска и Србија су државе које даље развијају сарадњу са Кином и њеним компанијама по овим питањима, док су, као што

2 Током посете румунског председника Вашингтону, августа 2019. године румунски амбасадор у САД потписао је Меморандум о разумевању у вези са 5Г технологијом. Румунија је пристала да ограничи приступ било ком добављачу 5Г технологије иностраног власништва, чије власништво није транспарентно и под контролом је стране владе. Такође, потписан је и меморандум о разумевању о цивилној нуклеарној енергији. (Brînză 2019)

је поменуто, многе државе у оквиру своје сарадње са њом изразиле забринутост због сигурности информација. Хуавеи у Мађарској упошљава 2500 радника у логистичком центру у близини Печуја и тврди да задовољава две трећине укупне потражње за опремом за мобилну телефонију у њој (Raјczyk 2019, 4). Српски званичници наводе да је Хуавеи већ важан партнер у великим пројектима попут пројекта „Сигуран град“, као и у развоју телекомуникационе инфраструктуре у Србији, те да се тек очекују могућности за проширење сарадње са кинеском телекомуникационом компанијом Хуавеи.³

ВОЈНА И БЕЗБЕДНОСНА САРАДЊА КИНЕ И СРБИЈЕ: НОВО ПОГЛАВЉЕ СВЕОБУХВАТНОГ СТРАТЕШКОГ ПАРТНЕРСТВА

Република Србија је држава која се, као и друге, суочава са бројним друштвено-политичким и економским изазовима. Међу тим изазовима налазе се и питања очувања њене националне безбедности, која у сложеним условима савремених међународних односа све више добијају на значају. Изазови, ризици и претње националној безбедности могу бити они који су глобалног карактера, те према томе заједнички великом броју држава, али могу бити и они који су карактеристични само за безбедносни контекст одређене државе. У том смислу, Република Србија је одлуком Народне скупштине 2007. године прогласила своју војну неутралност у односу на постојеће војне савезе (Траиловић и Лазић 2013). Невезано за то, Стратегија националне безбедности истиче да Србија са циљем очувања глобалне, европске и регионалне стабилности сарађује са ЕУ, НАТО и ОДКБ, као и са Сједињеним Америчким Државама, Руском Федерацијом и НР Кином (Народна скупштина Републике Србије 2019).

Последњих година, поред економске и политичке, сарадња Србије са Кином видљива је и на војном пољу, као и на пољу јавне безбедности.

³ Поред Србије, Хуавеи има потписане меморандуме о сарадњи и са градовима у Немачкој, Италији, Малти и другима.

Кинеско-српска војна сарадња

Сарадње Србије и Кине у областима војне, али и јавне безбедности, почела је бивати интензивнија од 2017. године. Она је започела посетом делегације Народноослободилачке армије Кине Србији (Министарство одбране), коју је предводио начелник за логистику и снабдевање Централне војне комисије генерал-пуковник Жао Кеши (СЕАС 2019, 26). Том приликом истакнуто је да постоји велики потенцијал за проширење сарадње у области одбране између две земље, а кроз њено интензивирање путем заједничких војних обука и вежби, те развојем научно-технолошке и војно-економске сарадње (26). Исте године НР Кина је Србији донирала војну опрему у вредности од око 900.000 америчких долара, која је била сачињена од шеснаест гумених чамаца са ванбродским моторима, пет моторних санки и десет преносних уређаја за откривање експлозива (Стевић и Поповић 2018, 109). Током одржавања светског економског самита у Давосу 2017. године, представници Србије разговарали су са представницима кинеске Поли Групе о могућем оснивању заједничког предузећа са српском државном компанијом за трговину оружјем ЈП Југоимпорт СДПР ради развоја и производње војне опреме и то: антитерористичке опреме, уређаја за ноћно осматрање и ракетних система (Hartwell and Sidlo 2017, 42; Ralev 2017).

Две државе су потписале и План билатералне војне сарадње између Министарства одбране Републике Србије и Министарства националне одбране Народне Републике Кине за 2018. годину (СЕАС 2019, 26). Уочава се да је војна сарадња Кине и Србије у успону, с обзиром и на изјаву председника НР Кине да је кинеска страна спремна за продубљивање сарадње у области војне индустрије, као и да је након једне од посета војних делегација Србије Кини договорена размена официра који ће се школовати у ове две земље, помоћ Србији у обуци у сајбер-ратовању, те обука специјалних јединица разменом инструктора као прва директна сарадња оружаних снага две армије (Траиловић 2018, 45).

Средином септембра 2018. године током званичне посети Народној Републици Кини српска страна договорила је набавку система дрона за Војску Србије који ће бити

склапани у Србији, а оригиналне компоненте стићи ће од кинеских произвођача (Бабовић 2018). Договорен је и трансфер технологије из Кине за надоградњу производње сопствене одбрамбене индустрије беспилотних летелица „Пегаз“ са могућношћу да се од извиђачких пренаменује у борбене (Војиповић 2019). Српски министар одбране је у октобру 2018. године разговарао на маргинама Међународног Сјангшан форума у Пекингу с кинеским колегом Веи Фенгхеом о јачању сарадње у области одбране, те је истакнут значај заједничког учешћа војника две земље у мировним операцијама под командом УН уз понуду српске стране за коришћењем центара за обуку у мултинационалним операцијама и за школовањем официра кинеске војске у српским војно-образовним институцијама (СЕАС 2019, 27).

Једна од најзначајнијих посета кинеске делегације Србији, коју је предводио генерал Џанг Јоусјао, потпредседник Централне војне комисије Народне Републике Кине била је у октобру 2019. године. Кинеска делегација присуствовала је вежби „Бегеј 2019”, на којој је био ангажован и део средстава која је Кина већ донирала Републици Србији. Том приликом потписан је споразум о примопредаји опреме коју је Кина донирала Војсци Србије као и Меморандум о формирању Центра традиционалне кинеске медицине на ВМА са Управом за војно здравство (Министарство одбране Републике Србије 2019). О прегледу донација НР Кине у периоду од десет година, видети Табелу 1.

Табела 1. Донације из НР Кине Министарству одбране РС (2008-2018.)

Година	Назив документа	Прималац / потписан	Предмет
2008.	Споразум између Министарства одбране Републике Србије и Министарства Националне одбране НР Кине о сарадњи у области одбране	Министарство одбране	Опрема 500.000,00 евра
2010	Споразум између Министарства одбране Републике Србије и Министарства националне одбране НР Кине о бесплатној војној помоћи Републици Србији	Министарство одбране Потписан у Београду, 14. 06. 2010. године	Техничка опрема 500.000,00 евра
2011.	Споразум између Министарства одбране Републике Србије и Министарства националне одбране НР Кине и пружању бесплатне војне помоћи Србији	Војне болнице Потписан у Београду, 9. 09. 2011. године	Опрема за војне болнице и опремање центра за акупунктуру на ВМА 15 милиона јуана (2 милиона долара)
2012.	Протокол између Министарства одбране Републике Србије и Министарства националне одбране НР Кине о пружању бесплатне војне помоћи Србији	Управа за војно здравство Потписан 9. октобра 2012. године	20 возила хитне помоћи 15.000.000,00 јуана

2014.	Протокол о донацији између Министарства одбране Републике Србије и Министарства националне одбране НР Кине	Потписано у Београду, 23. јула 2014. године	Помоћ у отклањању последица елементарних непогода до 3.000.000,00 јуана (односно до 355.000,00 евра)
2015.	Протокол о донацији између Министарства одбране Републике Србије и Министарства националне одбране НР Кине	Потписан у Београду, 14. децембра 2015. године	Бесплатна војна помоћ (ванбродски мотор, гумени чамац, моторне санке, преносиви уређај за откривање експлозивних средстава) до 7.000.000 јуана
2016.	Протокол о донацији између Министарства одбране Републике Србије и Министарства одбране НР Кине	Потписан у Пекингу, 21. јуна 2016. године	до 30.000.000,00 јуана
2018.	Протокол између Министарства одбране Републике Србије и Министарства националне одбране НР Кине о пружању бесплатне војне помоћи Кине Србији	у Пекингу, 25. јула	Протокол за реализацију Споразума од 21. јуна 2016. године, по ком је вредност донације 30.000.000,00 јуана

Извор: (Министарство одбране РС 2020, 88-134)

На годишњој конференцији о оствареним резултатима у раду у 2019. години министар одбране наводи да је у оквиру међународне војне сарадње уговорено осам донација од укупно 79.731.000 долара укупно, од чега само са Народном Републиком Кином у износу од 75.000.000 долара (Војска Србије [ВС],

2019). За 2020. годину планира се и српско-кинеска војна вежба, која ће бити изведена као вежба специјалних јединица двеју војски (Радио-телевизија Војводине [РТВ], 2020).

Кинеско-српска сарадња у области безбедности

Кинеско-српска сарадња у области безбедности, као сасвим ново поље сарадње две земље, интензивније започиње након помоћи Кине у идентификацији и проналажењу српског држављанина који је 2014. године учествовао у саобраћајној несрећи са смртним исходом, а након чега је побегао у Кину. Кинеске власти су у том случају користиле технологију препознавања лица путем камера и успешно га идентификовале, што је привукло пажњу српским властима и резултирало потписивањем Меморандума о разумевању за пројекат „Сигуран град“. Представници српског Министарства унутрашњих послова су током посете специјалног изасланика председника Кине Србији 2017. године најавили почетак сарадње на овом пројекту. У оквиру њега планирано је да се инсталира хиљаду надзорних камера са помоћним напредним софтверским могућностима, попут софтвера за препознавање лица и препознавање регистарских таблица починитеља тешких саобраћајних прекршаја на око осамсто места у Београду. Поред тога, 2017. године потписан је и споразум о сарадњи са Хуавејем када је договорено увођење *eLTE* технологије (унапређена 4Г мрежа) у циљу побољшања јавне безбедности и постизања боље размене података у циљу повећања сигурности грађана (Vladisavljev 219). У приказу пројекта „Сигуран град“ Хуавеи истиче да је у сврху представљања и тестирања најновијих техничких решења постављено пет камера на пет локација за тестове и демонстрације, укључујући и седиште Министарства унутрашњих послова (Huawei 2018). Током 2018. године потписан је још један споразум са Хуавејем у области безбедносног надзора, односно потписан је уговор о набавци опреме, радова и услуга за реализацију капиталног пројекта надзора у саобраћају између Републике Србије и компаније Хуавеи (Министарство финансија [МФИН], н.д.)

Током 2019. године, поједини медији извештавају да је Хуавеи већ инсталирао стотинак камера на одређеним

локацијама у Београду у припремној фази пројекта (Политика 2019). Представници двеју држава су у мају 2019. године потписали и Меморандум о разумевању у области безбедности, а који се односио на заједничке полицијске патроле и постављање камера са технологијом препознавања лица. Том приликом потписан је и документ којим се предвиђа формирање радне групе, која ће сагледавати безбедносне изазове и решења у вези са заједничким пројектима који се спроводе на територији Србије у оквиру Иницијативе појас и пут (Министарство унутрашњих послова [МУП], 2019а).

Заједно са српским колегама одређен број кинеских полицајаца распоређен је у Београду, Новом Саду и Смедереву, са циљем пружања помоћи великом броју кинеских туриста у Србији. Поред заједничких патрола у новембру 2019. године одржана је и заједничка показна вежба припадника Министарства унутрашњих послова Републике Србије и специјалних јединица полиције Министарства јавне безбедности Народне Републике Кине из провинције Хенан у смедеревској железари (МУП, 2019б). Током боравка српске делегације у Русији ради присуствовања десетом међународном скупу високих званичника задужених за питања безбедности 2019. године, српска делегација сусрела се са кинеским представницима где се разговарало и о конкретним корацима у даљем унапређењу сарадње, почев од заједничких обука специјалних јединица и продубљивања сарадње између Криминалистичко-полицијског универзитета у Београду и Народног универзитета јавне безбедности у Пекингу (МУП, 2019в).

ЗАКЉУЧАК

Народна Република Кина је поред свог економског раста и могућности да учествује у постојећим, али и да самоиницијативно покрене нове велике пројекте економске сарадње између држава, створила и могућност вршења утицаја на бројне друге области на глобалном нову од политике и дипломатије, до културе и безбедности. То је подразумевало и њено политичко, економско и безбедносно приближавање Европи, како Европској унији као целини, тако и појединачно

државама чланицама, али и онима које то нису или су у статусу придруживања. Последњих неколико година НР Кина учествује у бројним инфраструктурним пројектима широм Европе, постаје њен значајан трговински партнер, шири своју „меку“ моћ, али се њена улога у Европи помера и ка сарадњи у области војске и безбедности. Кина, на пример, одржава заједничке војне вежбе са Немачком (Deutsche Welle, 2009), у Балтичком мору то чини са Руском Федерацијом (Weitz 2017, 24-28), има и заједничке полицијске патроле са Хрватском и Италијом у њиховим градовима (Fruscione and Sciorati 2019) и друго.

Појачана сарадња у области безбедности и војске је новина и за односе Србије и Народне Републике Кине, посебно јер укључује и набавку војне опреме, трансфер технологија, заједничке војне и полицијске вежбе. На случају Србије могуће је сагледати нове правце кинеског ангажмана и њене улоге у Европи који долазе након економске, политичке и културне сарадње, као и начине и моделе остваривања те њене нове улоге. Из примера Србије види су да она може ићи у неколико праваца, један је јачање војне сарадње кроз улазак у тржиште одбране, затим у правцу пласирања нових технологија у области безбедности, те у правцу остварења заштите и безбедности кинеских капиталних улагања и власничких преузимања, попут железаре у Смедереву. Показало се да Кина своје присуство у војном сектору у Србији најпре остварила путем постепеног повећавања донација Министарству одбране РС, да би се затим ширила и на друге области до продаје војне опреме, у овом случају дрона. Када је реч о јавној безбедности, њено присуство садржано је у примени нових технологија кинеских телекомуникационих компанија, попут технологије препознавања лица, као и путем заједничких полицијских патрола у градовима Србије.

Сарадња Србије са Кином кроз свестрано стратешко партнерство, јачање сарадње у области безбедности, заједничке полицијске патроле и вежбе, сарадња са кинеским компанијама попут Хуавеи и другим, отвара и бројна питања и дилеме у вези са кинеским присуством у овим областима на Европском континенту. Поред позитивних страна ових партнерских односа за Републику Србију, посебно у правцу тражења бољих и погоднијих алтернативних облика економске,

политичке и безбедносне сарадње, а које би могле постати и пример другим државама региона Балкана, али и шире, постоје и могуће негативне стране, како на унутрашњем, тако и на међународном плану. Поједини аутори истичу да, иако Кина има велика улагања широм Европе, она, посебно у земљама на њеној периферији могу водити њиховој политичкој зависности, те јачању свестраног утицаја Кине (Benner et al. 2018, 14). Посебно се овде постављају питања у вези са увођењем Хуавеи технологије, која је отворила значајне спорове у појединим земљама, попут Чешке и Пољске. Увођење технологије препознавања лица у Србији, али и у другим земљама, могло би водити потенцијалним злоупотребама, угрожавању слобода грађана и нарушавању приватности њиховим праћењем и надгледањем, те прикупљањем личних података, иако ове технологије свакако могу допринети у борби против извршења кривичних дела и побољшати безбедност.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Бабовић, М. 2018. „Потврђено писање ‘новости’: Војска добија дроне из Кине“. 17. септембар 2018. *Новости*. <https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:749970-POTVRDjENO-PISANjE-NOVOSTI-Vojska-dobija-dronove-iz-Kine>.
- Војска Србије [ВС]. 2019. „Годишња конференција министра одбране о кључним резултатима рада у 2019. години“. *Војска Србије*. Последњи приступ 10. марта 2020. http://www.vs.rs/sr_lat/vesti/481B48A62A5711EA-BEE30050568F5424/godisnja-konferencija-ministra-odbrane-o-kljucnim-rezultatima-rada-u-2019godini.
- Министарство одбране РС Секретаријат. 2020. *Информатор о раду Министарства одбране 2008-2020*. Београд: Министарство одбране Републике Србије.
- Министарство одбране Републике Србије. 2019. „Изашао је нови број ‘Одбране’“. Министарство одбране Републике Србије. Последњи приступ 15. март 2020. <http://www.mod.gov.rs/lat/14506/izasao-je-novi-broj-odbrane-14506>.

- Министарство унутрашњих послова [МУП]. 2019а. „Челично пријатељство Србије и Кине“. *Република Србија Министарство унутрашњих послова*. Последњи приступ 24. март 2020. http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/aktuelno/tema!/ut/p/z0/fY1BDolwFAWvYmJYNr9gKWXJRhKRAG-ShdkM-pTUVLKDFeHyJB3D5JpN5IOEC0uHb3tDbw-WG_7Kvk9SEteZjTqBAs29KspDE9VhsqCgbV61mfqn-q9R-9gB_K_veTsfZpkBIINzuuPh8s4N71Vdb9cuoCOg-9LeYUCx87Pu3RBQrx-4avENE8PbUCTEcMEJUzomK-MKUsDQyhnM0jWIwdvn5C3uyEXc!/.
- Министарство унутрашњих послова [МУП]. 2019б. „Заједничка показна вежба припадника МУП-а Републике Србије и специјалних јединица полиције МЈБ НР Кине“. *Република Србија Министарство унутрашњих послова*. Последњи приступ 26. март 2020. <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/aktuelno/najave/2fc49da1-ab09-488a-8e9b-4d4b563f742f>.
- Министарство унутрашњих [МУП]. 2019в. „Стефановић и Шенгкун: Добра сарадња Србије и Кине у области безбедности“. *Република Србија Министарство унутрашњих послова*. Последњи приступ 28. март 2020. <http://mup.gov.rs/wps/portal/sr/aktuelno/aktivnosti/697f7a71-74a3-4fab-9dac-c61be9d68918>.
- Министарство финансија [МФИН], н.д. „Министар Синиша Мали потписао пет важних споразума у Пекингу“. *Република Србија Министарство финансија*. Последњи приступ 15. март 2020. <https://www.mfin.gov.rs/arhiva/ministar-sinisa-mali-potpisao-pet-vaznih-sporazuma-u-pekingu/>.
- Народна скупштина Републике Србије. 2019. Стратегија националне безбедности Републике Србије. 27. децембар 2019.
- Политика*. 2019. „Како је ‘случај кантримен’ утицао на Хуавејев пројекат ‘сигурних градова’“. 19. јун 2019. <http://www.politika.rs/scc/clanak/432095/Kako-je-slucaj-kantrimen-uti-cao-na-Huavejev-projekat-sigurnih-gradova>.

- Радио-телевизија Војводине [РТВ]. 2020. „Прве војне вежбе Војске Србије с Белорусијом и Кином“. 23. јануар. 2020. https://www.rtv.rs/sr_ci/drustvo/prve-vojne-vezbe-vojske-srbije-s-belorusijom-i-kinom_1086804.html.
- Стевић, Љиљана, и Слободан Поповић. 2018. „Позиција Републике Србије на безбедносно-политичкој међи Европске уније и Народне Републике Кине“. *Политика националне безбедности* 15 (2): 41-56. doi: <https://doi.org/10.22182/pnb.1522018.6>.
- Траиловић, Драган. 2018. „Политичко-економске и безбедносне алтернативе Србије у очима њених грађана“. *Политика националне безбедности* 15 (2): 41-56. doi: <https://doi.org/10.22182/pnb.1522018.3>.
- Траиловић, Драган, и Бранко Лазић. 2013. „Србија између Северноатлантског савеза и Организације договора о колективној безбедности“. У *Стратешки правци развоја и утврђивања положаја Србије у савременим међународним односима*, ур. Марко Николић, Драгољуб Тодић, 1009–1027. Београд: Институт за међународну политику и привреду.
- Benner, Thorsten, Jan Gaspers, Mareike Ohlberg, Lucrezia Poggetti, and Kristin Shi-Kupfer. 2018. *Authoritarian Advance: Responding to China's Growing Political Influence in Europe*. Report February 2018. Berlin: Global Public Policy Institute; Mercator Institute for China Studies.
- Brînză, Andreea. 2019. “How the US-China Competition Is Playing out in Romania - The U.S. fight against Chinese nuclear and 5G technology in Romania will be an important test case”. November 11, 2019. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2019/11/how-the-us-china-competition-is-playing-out-in-romania/>.
- Centar za evroatlanske studije (CEAS). 2019. *Rašomon - Analiza bilateralnih odnosa Srbije i Kine i njihov uticaj na nastavak demokratizacije, EU integracija i saradnje Srbije sa NATO i zemljama članicama*. Београд: Centar za evroatlanske studije.

- Deutsche Welle*. 2009. "Chinese soldiers train for epidemic in Bavaria". Last accessed 02.04.2020. <https://www.dw.com/en/chinese-soldiers-train-for-epidemic-in-bavaria/g-49505957>.
- Fruscione, Giorgio, and Giulia Sciorati. 2019. "Serbia: China Exports 'Security' Too". October 9, 2019. *ISPI*. <https://www.ispionline.it/it/pubblicazione/serbia-china-exports-security-too-24123>.
- Hartwell, Christopher, and Katarzyna Sidlo. 2017. *Serbia's cooperation with China, the European Union, Russia and the United States of America*. Policy Department, Directorate-General for External Policies, European Parliament.
- Huawei*. 2018. "Huawei Safe City Solution: Safeguards Serbia: More than 200 cities across the globe have chosen Huawei". August 23, 2018. <https://archive.li/pZ9HO#selection-10783.1-10789.57>
- Huotari, Mikko, Jan Gaspers, Thomas Eder, Helena Legarda, and Sabine Mokry. 2017. *China's Emergence as a Global Security Actor: Strategies for Europe*. MERICS Papers on China, No 4. Berlin: Mercator Institute for China Studies.
- Jakimów, Małgorzata. 2019. "Desecuritisation as a soft power strategy: the Belt and Road Initiative, European fragmentation and China's normative influence in Central-Eastern Europe". *Asia Europe Journal* 17: 369–385. <https://doi.org/10.1007/s10308-019-00561-3>
- Jing, Long. 2014. "Relations between China and CEE Countries: Development, Challenges and Recommendations". November 21, 2014. *China Institute for International Studies*. http://www.ciis.org.cn/english/2014-11/21/content_7388215.htm.
- Mitrovic, Dragana. 2018. *From Socialist Modernization to Chinese Dream*. Belgrade: Institute for Asian Studies.
- Rajczyk, Robert. 2019. *China's Influence in Balkans and Central and Eastern Europe*. Special Report. Warsaw: Warsaw Institute.

- Ralev, Radomir. 2017. "China's Poly Group shows interest in producing military equipment in Serbia - govt". *SeeNews*. Last accessed 25.03.2020. <https://seenews.com/news/chinas-poly-group-shows-interest-in-producing-military-equipment-in-serbia-govt-554776>.
- Santora, Marc, and Hana de Goeij. 2019. "Huawei Was a Czech Favorite. Now? It's a National Security Threat". February 20, 2019. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2019/02/12/world/europe/czech-republic-huawei.html>.
- Sarek, Łukasz. 2019. "The '16+1' Initiative and Poland's Disengagement from China". *China Brief* 19 (4): 5-9. <https://jamestown.org/wp-content/uploads/2019/02/02-15-2019-CB-Issue.pdf?x17141>.
- Shi-Kupfer, Kristin, and Mareike Ohlberg. 2019. *China's Digital Rise: Challenges for Europe*. MERICS Papers on China, No 7. Berlin: Mercator Institute for China Studies.
- Trailovic, Dragan, and Bojan Kiculovic. 2014. "Economic and Political Implications of Chinese Engagement in Central and Eastern European Countries". In *Political Science, International Relations and Security Studies*, eds. Stelan Scaunas, Eugen Strautiou, Vasile Tabara. 196-203. Sibiu: Department of International Relations, Political Science and Security Studies, Faculty of Social Sciences of the Lucian Blaga University of Sibiu, Research Center for Political Science, International Relations and European Studies.
- Vladisavljev, Stefan. 2019. „Da li Kina može postati ‘veliki brat’ Srbije?“. 13. Februar 2019. *BFPE*. <https://bfpe.org/da-li-ki-na-moze-postati-veliki-brat-srbije/>.
- Vladisavljev, Stefan. 2020. "Cautionary tale for the Western Balkans: China and Czech Republic". January 15, 2020. *European Western Balkans*. <https://europeanwesternbalkans.com/2020/01/15/cautionary-tale-for-the-western-balkans-china-and-czech-republic/>.
- Vojinović, Petar. 2019. „Srbija od Kine kupuje naoružanu bespilotnu letelicu CH-92A“. *Tangosix*. Last accessed 20.03.2020. <https://tangosix.rs/2019/28/11/ekskluzivno-srbija-od-kine-kupuje-naoruzanu-bespilotnu-letelicu-ch-92a/>.

- Vuksanovic, Vuk. 2019. "Securing the Sino-Serbian Partnership". October 14, 2019. *Echowall*. <https://www.echo-wall.eu/plus-one/securing-sino-serbian-partnership>.
- Weitz, Richard. 2017. "Assessing the Sino-Russian Baltic Sea Drill". *China Brief* 12 (17): 24-28. https://jamestown.org/wp-content/uploads/2017/09/CB_17_12-1.pdf?x79268.

Dragan Trailović**Institute for Political Studies, Belgrade***MILITARY AND SECURITY COOPERATION BETWEEN
CHINA AND SERBIA: THE INDICATOR OF CHINA'S
NEW ROLE IN EUROPE****Resume**

The cooperation between the People's Republic of China and the Republic of Serbia within the existing comprehensive strategic partnership over the past few years, in addition to the existing fields of partnership relations, has expanded to include military and security cooperation. This cooperation takes place in two parts of the national security system of the Republic of Serbia, namely in the military domain and in the domain of public security and police cooperation. It involves strengthening of military cooperation through China's entry into the defense market (selling military equipment like drones) and maintaining joint military exercises, as well as the introduction of new technologies into the security field (face recognition technology) and joint police patrols in Serbian cities. This may indicate that China is seeking to enter defense markets of Europe and to take on a new role as a security actor, on the one hand, as well it may also indicate China's need to protect its investments and projects along the new Silk Road, on the other. On this basis, the main aim of the paper is to present the forms of realized and agreed cooperation between the People's Republic of China and the Republic of Serbia in these areas, as an indicator of possible forms of cooperation between China and other European countries.

Keywords: *military cooperation, security cooperation, Serbia, China*

* dragan.trailovic@ips.ac.rs

* Овај рад је примљен 3. априла 2020. године, а прихваћен за штампу на телефонском састанку Редакције, 13. априла 2020. године.